

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven centiméternyi területen megférő hirdetmény ára első beigtatáskor 50 krajcár, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatásról 20 percent árlengedés.
Száz centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beigtatáskor 1 frt, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatás alkalmával 20 percent árlengedés.
Bélyegdíj minden beigtatáskor 30 kr.
Mellékletdíj: Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti szobák.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvnyomdája.

A székely egyesület harmadik közgyűlése alkalmából.

A Kárpátok délkeleti szögletében a Hargita körül képződött völgyekben, bérceken másfélezer esztendő óta lakik egy maroknyi nép, mely látott ugyan az ég mindenik tájéka felől rászakadott veszedelmeket, de azok e félmilliónyi népet se félszékéből kizavarni, se abban neki sirját megásni képesek nem voltak. E nép a székelység.

Főfő jellemvonásai: tanulékonyosság, munkásság, takarékoság, s ezek által nemzeti egyediségét olyanná képezte, hogy a Kárpátok ölének birtokosa vele mint Erdély fellegrára órságének egyikével számolni mindig kénytelen volt, habár igaz, hogy e számvetés olykor-olykor elég pogányul ütött ki.

1848 e népre is megtette hatását, s általában kimondhatjuk, hogy korunk legutóbbi három évtizede a különböző káros tényezők összehatása által a székelységnek éppen életgyökerét támadta meg.

E megtámadás eredményei: az általános elszegényedés, az ennek nyomában járnai szokott tudatlanság, erkölcstelenség, testi-lelki elsatnyulás, elkorcsosodás.

„Nézd a kevély tölgyl! melyet az északi Szélvész le nem dönt, benne termő Férgék erős gyökerét megörlik.“

Évek óta látják e bajt nemzetünk jobb-jai, s töprenkedtek sokat a segítő eszköz

megtalálásáért, egyik egyet, másik mást ajánlott, míg végre megszületett a Székely mivvelődési és közgazdasági egyesület, melynek célja a székelyföldi lakosok szellemi és anyagi előhaladásának fejlesztése, támogatása.

Ez egyesület első sorban a rohamosan terjedő elszegényedést akarja megállítani, leginkább azért, hogy az egyént munkaképessé tevén, s a végzendő munkát is kezébe adván, rá akar vezetni arra, miként lehet a szorgalommal végzett munka megtakarított fillérei által magunk és mieink fenmaradását biztosítani.

Segíts magadon s az Isten is segít! — ez az egyesület kiindulási pontja.

Ez egyesületnél bajaink között célravezetőbbet, s ha sikerül tevékenységét kifejteni, eredményeiben hatalmasabbat ez idő szerint nem ismerek.

Legyen azért üdvözölve ez egyesület minden tagja, különösen az egyesület feje és szíve!

A test magában semmit sem használ, lélek az, ami megelevenit, a lélek félszke pedig a fej és a szív.

Mi, kik az egyesület testének keze-lába vagyunk, csekély munkaerőnk örömet ajánljuk a szív nemes érzeményei és a fej bölcs tervei szolgálatára.

Adja Isten! hogy a harmadik közgyűlésnek sikerüljön az érdeklődést meggyénk területén is kellő mértékben felébresz-

teni, s mindenek felett meggyénk kebelében a régi viszátkodás betegségéből immár lábadozó, üdülni kezdő közszellemet erősíteni. E varázsszerrel biztos a diadal.

Szakács Mózes.

KÖZMIVELŐDÉS.

Nyílt felszólamlás

a Sz.-Udvarhely városában felállítani célzott Valéria-gyermekkert, illetőleg gyermekóvoda tárgyában.

Sz.-Udvarhely, aug. 11.

Tisztelt szerkesztő ur!

Jelzett tárgyban beküldöm jelen rövid felszólamlásomat; legyen szives, ha helyesnek látja, kiadni becses lapjában s hozzászólni, vagy szólatni, minthogy nézetem szerint nem árt ezen közügyet szellőztetni; ha nem látja helyesnek, valami más eljárást ajánlani.

Gondolkozom rég azon is, hogy ki volna leginkább jogosult e tárgyat feleleveníteni, s nem tudom kitalálni; magamra nézve legkevésbé vindikálom a jogosultságot, hanem veszek bátorságot magamnak három oknál fogva: egyszer, mert ezen ügynek igénytelen személyem volt indítványozója; másodsor, mert a kérdéses gyermekóvoda-bizottságnak tagja voltam; s harmadsor, mert városi képviselőtestületi tag vagyok, ha nem is a helyzetet domináló párt szivességéből, de egynehány intelligens egyén szavazata után; s

Figyelemre méltó.

A tisztátalan jég káros befolyásáról a legtekintélyesebb angol orvosi lap a „Lancet“, a következő figyelemre méltó sorokat írja: „Jóllehet már eddig is sokat tettünk, hogy tápszereink tisztaságát biztosítsuk, mégis számtalan veszélyes forrás létezik, melyek figyelmünket kikerülték. Így többek között azt véljük, hogy sokan nem elegendő figyelmet szentelnek a jég minőségének, melyet a forró időszakban megemésztenek. Egy tanulságos közleményt kaptunk erre vonatkozólag, mely az oceánon keresztül érkező hozzánk, hirt ad egy ragályos bélbetegség komoly kitöréséről, melyet az ivóviznek tisztátalan jéggel való elegyülése idézett elő. A betegség egy nagy szálloda vendégei között jelentkezett s jellemezték azt szédülés, hányás, ájuldozás, láz és más kórtünetek. A jégviznek elemzése azután kimutatta, hogy az iszonyatos tisztátlan volt. A tónak megvizsgálásánál pedig kitűnt, hogy annak tartalma valami izzapos rothadt agyagból, leülepedett fűrészporból állt. A jég használatának megszüntetésével megszűnt a ragály is. A közleményhez különben még a következő intés járul: Azon hiedelem, hogy a jég fagyási processus által önmagát megtisztítja, téves alapon nyugszik. Sőt ellenkezőleg, roszul jár az, ki jeget a tóból szerez magának, melynek vize rendszeren oly rothadt, hogy az ivásra épenséggel nem alkalmas.“ „Hasonszenvi közlöny.“

TÁRCA.

Ne nevessetek ki...

Ne nevessetek ki, hogy annyit busulok!
Vesztett mennyország az, amit sirat lelkem.
Boldog valék, boldog... most pedig keservvel,
Boldogságom rideg szemfedőjét tépem...
S mint egy lázas gyermek gyakran felsikoltok,
Hisz olyan ijesztő a sir hideg keble!
Megrabolt engemet: benne nyugszik szülém,
Egész életemnek öröme, szerelme...
S most zajongó éltém sötét partján állok,
Minden kincsem egy kis halvány emlékezet,
Mely a kised lakhoz a Küküllő partján
Ismert bércek között vissza-visszavezet.
De ha percnyi üdvöt dob is ez a világ,
Ezt is a gunyosoly mocskával szennyezi,
S örök árvaságom kinos eszméjével
Bánatos arcomat fájó könyöntözi...

Ne nevessetek ki, hogy annyit sohajtok!
— Sohaj a családás töviskoszorúja, —
A hideg lánykebel égő szerelmeknek,
Jutalmául adott súlyos keresztfája...
Kebelem temető... benne minden csendes...
Alig roszket rajta el egy reménysugár —

S e végső kincsem is beteg életemnek
Virágitól fosztott kertjébe halni jár.
Oh! mert soh'se hittem, hogy a bájtekinet
Öldöklő villámmá változhatik még el,
Hogy a vélt hűségnek szép virága mellett
Sziszegő kigyót is rejt az a hókebel...
Hogy az önző érdek csábos ingerében
Ugy meghalhat minden nemesebb érzelem;
S a hiu szenvedély csapongó mámorán
Megttagadhat mindent a hűtlen szerelem...!

Ne nevessetek ki, hogy annyit könyezek!
Nem járok szeszélyes álmak hazájában.
Messze elmerengek a mult dicsőségén:
Kezeim közt hazám szent történelme van.
S a régi dicsőség haldokló fényénél
Hazámnak jobb sorsa aggasztja keblemet,
A szunnyadó erkölcs tétlen merevsége
Félek, hogy Mohácshoz mihamar elvezet...!
... De kisirt könyeim tiszta tükörében,
Egy szebb jövő üdve festi szívérványát.
Láng heviti keblemet... imára gyul ajkam:
Oh Istenem, áld meg ezt a szegény hazát!
S ha béke-pálmaág diszlik szent oltárán,
Vagy ős Buda ormin zug le ezer viszály:
Egy szív és egy lélek zászlója lebegjen,
Egy legyen a jelszó: Isten, Haza, Király!!!

Fülei Sz. Lajos.

ha bárki ellentmond itt, azonnal bocsánatkérés mellett visszalépek. Tehát a tárgyra:

Érezvén is, tapasztalván is, hogy közszükség és közóhajítás városunkban egy kisedóvoda, 1873. nov. 12-ről kelt írásos beadványomban indítványoztam vala, természetesen a kellő s szokásos expositio után: „hogya sz.-udvarhelyvárosi t. n. képviselőség kezdeményezze mint legelső, s mint a székelyföld anyavárosa mondja ki legelsőbben határozatilag egy e város kebelében felállítandó kisedóvodának a Fröbel rendszer szerinti létesítését, hozzon mozgásba minden idevonatkozó szellemi s anyagi erőit, igérjen meg minden lehető támogatást, tegye meg az első ajánlatot, s tegye meg a kellő előintézkedéseket.“ Ezen indítványomat egyetlen kivétel nélkül elfogadta a másnap bekövetkezett képviselőségi közgyűlés határozatilag, s hasonlóan egy nagy számú bizottságot nevezett ki e tárgyban, személyemet kínálva meg a n. képviselőtestület e bizottság elnökségével mint indítványozót, de ajánlatomra célszerűség tekintetéből e bizottsági elnökséget ruházta a határozat törvényszéki elnök m. Nagy Lajos urra. E bizottságnak lett feladata a már meghatározott gyermekóvoda létesíthetése tekintetéből minden szükséges előmunkálatot, tervet, költségvetést, ajánlatot sat. megtenni.

Amig e bizottság missiojának megfelelt, két incidens jelenséget felemlitek.

Egyik: említett gyűlés és határozat után 3-ik napon nagyon feszült érdeklődéssel kérdezte tőlem egy befolyásos róm. kath. urnó: „ugye, a meghatározott gyermekóvoda nem lesz felekezeti?“ (jó rendén felekezeti féltékenységből), megnyugtattam azon felelettemmel: „ne féljen kedves nagysád, hisz amit a város állít fel, az nem is lehet felekezeti.“ Ezt csak azért említém fel, mert sajnálnám magamat, ha én csak felekezeti tudnék bármit indítványozni, s másodsor, mert igazolva lett a bizottsági elnökségtől való óvakodásom.

Másik: 1874. végén indul meg a nemes mozgalom egy jótékony nőegyesület létrejövetelében; keletkezése történetét e nőegyesületnek le tudnám írni, de erre itt nincs szükség, azonban egy dolgot felemlitek, mert az kapcsolatos a gyermekkert v. óvoda kérdésével. Említett nőegyesület megalakulásáig is szerencsés voltam a szereplő urnók megtiszteltetésével találkoznom, különösen az alapszabályok készítésénél. Nem szégyenlem bevallani, hogy tőlem eredett a 2-ik §-ban, a célnál t. i. ezen passus betoldása: „a nőegyesület célja továbbá odahatni erkölcsileg, hogy a célzott gyermekóvoda létesüljön“, és ezen passust az alakuló közgyűlésen épen három tanár (2 állami, 1 felekezeti), tehát tanfériak disputálták ki velem szembe, a kiknek pedig természetesen a nevelésügy is keretükbe tartoznék, amire tisztán ki is fejeztem nekik gyűlés végén, hogy rossz szolgálatot tettek az ügynek.

S mi lett az eredmény? az, hogy a nagyra becsült nőegyesület vezértagei több és jobb érzékkel bírtak s bírnak, mint az érintett tanfériak, mert még eddig a célbavett gyermekkertre nézve e nőegyesület s annak tagjai hoztak és tettek csaknem minden áldozatot, amint ez alább kimutatva lesz; s hogy két év múlva, azaz: az 1877-ki rendes közgyűlésen indítvány következtében a nőegyesület a hivatolt s kidisputált passust megint bevezette, s egyező hanggal jegyzőkönyvileg öncéljává határozta. Ezen episod után visszatérünk a tárgyra:

A gyermekóvoda-bizottság, ha a figyelmet érdemelt körülmények miatt késlekedve is, megoldotta a maga feladatát, s kiküldetésének megkívánt felelni; mert a helyiség ki lett nézve, 30 esztendőre a szerződvény elkészítve a helybeli szt-ferencendi szerzettel s annak főhatóságánál az ügy elintézve, a kétoldalu szerződvény megerő-

sítve, építkezési tervrajz hasonlóan elkészítve, az építkezési költségvetés beosztva, óvodavezető és segédzemélyzetre, valamint a belső felszerelésre s egész ellátásra a tervek, utasítások beszerezve lettek; egyszóval a minden tekintetben szükségelt előkészületi munkálatot beadta a bizottság a ns. tanácsnak, s a tanács útján a városi ns. képviselőségnek, buzdító ajánlat kíséretében; s ezzel a bizottság megszabott működési köre be is végződött.

A városi képviselőtestület hasonlóan felkarolta ekkor is az ügyet, a bizottságot a ns. tanács mellé állította segédkezni, s ettől fogva a városi hatóság a melléje adott addigi megbizottakkal lett gyermekóvoda-bizottság, melynek elnöke természetesen a polgármester lett; s a költségeli előirányzatba az ezen intézet érdekében felszámított 3000 frtot bevette. S itt ez ügy betetőztetett, és fájdalom! le is döntetett.

Ugyanis, amidőn már az illető miniszteriumnál volt a szt-ferencendi szerzettel kötött szerződvény — a helyiségre nézve — megerősítés végett, azalatt némely szereplő urak más térre terelték a városi képviselőségnek az ügyet, s nem mondom, hogy szándékosan, de csalszámítással azt végképen elesni eszközölték; mert azon indokolással élve, hogy jobb, ha a város e végett beltelket szerez, s oda mint tulajdonára épít, s ottan lépteti életbe a gyermekóvodát, a Botos-utcában a Cimbalmás-féle laktelket mostani tulajdonosától megszerezhetőnek tervezték e célra; — s hogy közbeszólva, ne feledjük: nagy reménykedéssel a Valéria főhercegnő védnökségét s így a „Valéria“ címnevezetést kieszközölték, a gyermeket születése előtt megkeresztelték; — a Cimbalmás-féle laktelek tulajdonosa eléggé kedvező feltétel alatt át is ígérte, t. i. 4 ezer forintban, hogy a város ezen összeget csak kamatozza 12 $\frac{1}{2}$ %-kal, a míg a tőkét lefizetheti; s még megbízták városunk országgyűlési képviselőjét, hogy a miniszteriumnál tegyen lépést és hason oda, miszerint a már felküldött szerződvényt ne erősítse meg; nem is erősítette meg, s a másik terv is merőben dugába dült, sőt a rá következő évben a város közköltségi előirányzatából is kitöröltetett az ide határozott összeg, s így ezen oly annyira életbevágó s égető szükségű közintézet ügye ad graecas calendas elodáztatott, mert a faszterkövek elsőbbség voltak gyermekeinknél, holott azon m. e. 20 ezer frt körüli összegből, mely az ártatlan Kuhar-hegy farkának amputálására s az azzal kapcsolatos tárgyakra felkelt, s amely gazdálkodásnak egyéb nevezetes eredménye nem lett, hanem, hogy a városi polgárság szókijéte szerint „a Kuhar-hegynek fia lett“... nemesak ezen gyermekóvodát lehetett volna létesíteni, hanem még egyéb közmívelődési érdekre is áldozni, nevelési vagy valami menházi ügyet sat. elősegíteni; s még lett azon eredménye, hogy a város még 20 ezer frtot kölcsönzött is tán adósságainak törlesztése végett. Holott nem ártott volna szem előtt tartani a képviselőségnek, a főbirói székéből kitolt K. D. érdemes tagnak bucsubeszédében hangsúlyozott ezen jelszavát: „elsőbbség a szükségesek, azután a hasznosak, s végre a kényelmesek.“

Ime a tükröt elétártam, abban megláthatni a Valéria-gyermekóvoda egész genesisét; átláthatni az anyakönyvi kivonatot annak születésére, kereszteltetésére s halálzására vonatkozólag; átláthatni belőle azt, hogy a megkezdett uton nem sikerül ez intézet, a ns. város úgy hiszem mostanság gyermekóvodát nem állít, se felekezeti, se községi, annak figyelemmel kiszemelt mostani képviselőtől ez iránt érdeklődést még eddig nem tudtam jelezni; hatalmas korteskedéseket tudnak véghez vinni némely fő-főszereplő urak személyek mellett vagy ellen, de ügy mellett nem igen sokat buzognak; a villongásokat tudják szítani s terjeszteni, de a közügy vagy közintézet melletti buzgóságot, áldozatot nem; s újra meg újra bebizonyul az, hogy aki használni nem tud is, ártani annál többet tud.

Amig pedig felszólamlásom végeredményre jőne, addig még van szerencsém amennyire utána járhattam s kipuhatolhattam, ezen gyermekóvoda pénzalapjának kimutatását is közzé tenni; természetesen semmi hivatalos adat nem állván rendelkezésem alatt, tévedhetek benne, s ha tévedek, igazítsák helyre s a hiányt pótolják ki azok, a kiknél vannak az adatok.

Kimutatása a felállítandó Valéria-gyermekóvoda pénzalapjának:

1. 1875. márc. 9-én a helybeli zálogintézet adott 20 f. — k.

2. A helybeli nőegyesület 1875. jun. 13-ki sósfürdői nyári multságának fele jövedelmét átadta 55 f. 99 k.

3. Ugyan a helybeli nőegyesület 1875. szept. 26-ki közvacsora jövedelmének fele részét, u. m. 127 frt 82 krt, ehhez számította a nőegyesület;

a) a Nagy Mihály színtársulata által 1875. szept. 19-én tartott színelőadás alkalmával bejött s átajánlott 35 frt 20 kr tiszta jövedelemnek fele részét, azaz: 17 frt 60 krt;

b) a közvacsora alkalmával a helybeli szeszgyár-társulat által kizárólagosan a gyermekóvoda javára küldött 10 frtot; amely három részlet adomány egy tételszám alatt összesítve szerepel a jegyzőkönyvekben; együtt tehát 155 f. 42 k.

4. A Csóka színtársulata által 1875. aug. 16-ki színelőadás tiszta jövedelme ide adományoztatott 34 f. 54 k.

5. Az 1877. jan. 13-ki műkedvelői előadás és táncmultságkor bejött jövedelmet átadták az azt rendező urnók 102 f. — k.

(Ezen alkalommal a bálháért kellett 10 frtot átengedte a tanács; a tanácsi válaszban úgy látszik, hogy ezen 10 frt be van számítva a 102 frtba, de a betétnél, a betéti zálogintézet jegyzőkönyvében 112 frt szerepel; s így a 10 frt nem tudom honnan jött.)

6. Az 1877. jul. 3-ki tűzijáték jövedelmének fele része ide adományoztatott 54 f. 09 k.

7. 1877. jun. 30-ig a betéti pénzek kamatoztak összesen 60 f. 02 k.

Osszesen: 482 f. 06 k.

A zálogházi betéti intézethez pedig betéttett:

8. 1875. márc. 9-én maga a zálogintézet által 20 f. — k.

9. A tanács által:

a) 1875. aug. 21-én 55 f. 99 k.

b) 1875. szept. 2-án 70 f. 34 k.

c) 1875. okt. 20-án 161 f. 82 k.

d) 1876. szept. 4-én 8 f. 15 k.

e) 1877. jan. 9-én — f. 50 k.

f) 1877. febr. 12-én 112 f. — k.

g) Ezeknek kamatja összesen

1877. jun. 30-ig 60 f. 02 k.

h) 1877. jul. 21-én újból letétt

. 54 f. 09 k.

(Ezen h. alatti összegről nem tudom, hogy csak a városi pénztárnál van-e letéve, vagy jelzett intézethez betéve.)

Osszesen: 542 f. 91 k.

Már most az 1—7. számok alatti kimutatásban összesített 482 frt 06 kron felüli 60 frt 85 kr, a 8. 9. számok alatt összesített 542 frt 91 krig, hogy honnan jött be, arról a volt polgármester ur tud felvilágosítást adni.

Hanem megint csak a 9. pontnak a. b. c. d. jegyei alatti összegekről lévén csakis a betéti jegyek a városi pénztárnál behelyezve, hogy az 1. v. 8. s 9/e. f. h. jegyek alatti összegekről vannak-e betéti vagy letéti jegyek s kinél, s miként van ezen 186 frt 59 kr biztosítva, azt megint nem tudom. Mindezen pénzkezelésekhez nekem semmi közöm, semmi jogom, semmi befolyásom, s azokról semmi hivatalos adatom. Akik ezekkel bírnak, s

akiket ez illet, azok adjanak tökéletes kimutatást, illetőleg felvilágosítást.

S ezek után mi a felszólamlás végeredménye? ezen kérdések: mi ezekből a tudnivaló, óhajtható, főkérdés és teendő?

Tudnivaló az most is, hogy közóhajtás ezen intézet létesülése; nem találkoztam még intelligens emberrel s polgárral, nem apával s anyával, aki ezt ne óhajtaná, s mondhatom, hogy ezen eszme nálunk eléggé megérett.

Tudnivaló dolog az is, hogy a volt városi képviselőség pártolta ezen ügyet.

Tudnivaló dolog az is, hogy most, ha van gyermekóvoda-bizottság, annak elnöke a polgármester; nem tudom különben, hogy a restaurációval az idevonatkozó intézkedés megszűnt-e vagy nem?

Óhajtható volna továbbá, hogy a mostani városi képviselőtestület vegye pártolás alá ezen ügyet, vegye be költségvetésébe, ne legyen csak szavazógép. Vagy ha ugy elejtette ezen ügyet, hogy többé fel nem karolja, akkor ezek a főkérdések:

Szükséges-e ezen intézet, megérdemli-e a nyílt szellőztetést, s mi módon lenne létesíthető?

Nem hiszem, hogy szükségessége ellen józan eszű s érzésű ember szóljon, s én ugy vélem, hogy ez inkább nevelés-, mint oktatásügy lévén, a nevelés az oktatásnál első s főbb dolog; vagy ha egy nevezettel megelégszünk, akkor is ugy vélem, hogy a nevelésügy épületének, melynek falatával s tetőzetével oly annyira foglalkoznak tudósok és állam, ez a legelső szegletköve, s amely mégis oly kevésbé dicsekedhet figyelembe vétellel. Az „ábécé” tanítás megkezdése előtt is van valami teendő gyermekeink irányában, ahelyett, hogy azok az utcákon lézengjenek.

És ha szükségességét elismertük, megérdemli a nyílt szellőztetést is, hogy ez itten nálunk mi módon volna létesíthető? s épen erre hívom fel én ezennel mindazokat, akik részint szakértők, részint érdeklődnek ezen ügy iránt.

Vajjon nem lehetne-e létesíteni p. o. egyesületi úton? az „egyesületi úton” nehogy valaki a létező jótékony nőegyesületet értse, az tett e tekintetben is annyit, amennyit tán várni se lehetett volna, s hiszem, hogy még teszen, minekutána már céljává is határozta; ezen nőegyesületbe ne kapaszkodjunk, az nagyon szépen és sikeresen mozgott még s mozog a maga körében, az eligazította még eddig dicséretesen a maga teendőit s el is fogja igazítani; hanem p. o. „egyesületi úton” a szülők részéről, s ezt támogatná minden értelmes ember, támogatná a városi hatóság is, támogatná a jótékony nőegyesület is sat.

A pénzalapra nézve pedig kívánatos volna, hogy annak mennyisége, biztosítéka s ellenőrzése hozzátassék valahogy tisztába, de mi módon?

Zajzon Ferenc, s. k.
helybeli ref. pap.

KÖZGAZDASÁG.

Micsoda feltételek mellett nevezhető a mi méhtenyésztésünk észszerűnek? *

A méhtenyésztés az utóbbi években szembezőkö haladást tüntetett fel. Két hatalmas buvár: a tudomány és a tapasztalás szövetkezett bizonyítására annak, miféle befolyással vannak ezen hasznos állatocskák az emberi szellem, ugyszintén a növényi életre. Kutatják és tanulmányozzák a méhek belső szerkezetét és sokszor oly dolgokat hoznak napfényre, melyeket eddig a homály leple fedett el szemünk elől. Ezzel egyttal az észszerű méhtenyésztés alapja is megvetetett. A méhek ápolása és helyes kezeléséhez okvetlenül szükséges a méhészeti tudomány; mert anélkül a méh-

tenyésztésnek biztos alapja és maradandó jövője nincsen. Sokan azon önhitben ringatják önmagukat, hogy a méhtenyésztésben, a hasznot tekintve, nagyobb eredmény lenne felmutatható, ha a méheket a természetre biznók, mert hitők szerint a méhek gyakori háborgatása azok fejlődésére káros befolyással van. Ha ezen állítás alapos volna, ugy minden más állatot is a természet gondozására kellene bízni és nem volna szabad életfolyamukra az emberi kéz, valamint a tudománynak behatását gyakorolni és észszerű etetésök által fejlődésök előmozdításán munkálni; vagy betegségeikben őket ápolás és gondozásban részesíteni. Azonban a tapasztalás beigazolta, hogy a méhek, ép ugy mint a többi állatok, a gondos figyelmet és ápolást nagyon is megérdemlik; de sőt megkövetelik, hogy ápolóik szervezetök és tenyésztési módjaikat tüzetesen ismerjék.

A méhek, ugyszintén a többi állatok, a gondos ápolást és szervezetök alapos ismeretét nagyon is megkívánják. Az utóbbit felhasználva és a kezeléskor alkalmazva, nevezhető csak a méhtenyésztés észszerűnek. Jó mézesztendő alkalmával igen hamar lehet valaki ügyes és tapasztalt méhészszerű; másképen áll ez rossz mézesztendőben, amidőn a méhek gondos kezelése nagyon is megkívánja ám a méhésztudományt. A méhek alapos ismerete nélkül méhtenyésztés nem is képzelhető.

A méhészek legnagyobb része azt hiszi, hogy észszerű tenyésztés alatt csakis a Dzierzon-féle módszer, vagyis a mozgószerkezetű kasokkalki méhészkedés értendő. Tévednek. Igaz, hogy Dzierzon volt az, ki alapos okoskodásai és megfigyeléseivel a méhtenyésztésnek alapját megvetette; de mégis ő volt az, ki azt állította, hogy a közönséges kasokkal is lehet észszerű tenyésztést üzni.

Másképen áll a dolog, ha a kényelmesebb és könnyebb kezeléskor van szó. Bárki is minden kétkedés nélkül a mozgószerkezetű kaptárok mellett fog nyilatkozni; mert csakis azokban lehetséges a méhállam legesekélyebb baját is még ugyanazon pillanatban orvosolni.

A fenti nyilatkozat nyomán tehát a méhtenyésztést két ágra, u. m. észszerű és a legeszszerűbbre — mely utóbbi közé a Dzierzon-féle rendszer sorozható — oszthatjuk fel.

Ugy saját, valamint egyetűnknek feladata a méhtenyésztésnél első sorban nem más, mint megismertetni a népet a méh természeti tulajdonaival, a célból, hogy elméleti ismereteit a gyakorlati eljárásoknál felhasználni tudja.

Sajnos, de tény, hogy mielőtt a méhek tenyésztésével némi sikert felmutatni képesek volnánk, már is saját kárunkon kell okulnunk. Öszintén bevallom, hogy ez velem is nem egyszer megtörtént. Én méhtenyésztési üzletem biztosságát csakis a méhészeti tudomány észszerű felhasználásának köszönhetem.

Rövid értekezésemben jelezni óhajtom egyttal az észszerű méhtenyésztést. Előre kell azonban bocsátanom, hogy nézeteim egészen biztos alappal nem bírnak, mert amint Rómába különböző utak vezetnek, ugy az enyémmel talán jobb rendszerek is létezhetnek; melynél ha valaki egy jobbal állana elő, készséggel elfogadnám és alkalmaznám; mert hiszen mi emberi gyarlóságunknál fogva tévedések és botlásoknak vagyunk kitéve, a távolban kalandozunk, holott pedig sokszor a jó oly közel van.

Hogy méhészkedésünk csakugyan megérdemelje az észszerű elnevezést, osszszuk be méhcsaládjainkat rajzó és mézgyűjtőkre. A rajtadók lennének a közönséges kasok, melyeket én mint mézgyűjtő kasokat elítéltem, mely ítéletemért az „Ung. Biene” hasábjain szemrehányást arattam. Dacára ezen szemrehányásnak, mégis méhészkedem a közönséges kaptárokkal is és újból kifejezést adok azon állításomnak, hogy a közönséges kaptárok a mézgyűjtésre nem alkalmasak, a rajoztatásra azonban igen kitűnők.

A Dzierzon-féle kaptárok, a méznyerést illetőleg, még eddig más kaptárok által háttérbe nem

szorítottak, ezek lennének tehát a mézgyűjtő kasok.

Oly vidékeken, hol a mézhordás csak a nyári virágok virágzási idejéig tart, a méhekkeli vándorlás felette üdvös.

A haszonraszámítás céljából, tavasszal már március hó végén, vagy április elején meg kell kezdeni az etetést. Az etetésre ajánlom a cukrozott tejet, melylyel már kísérletet tettem és azt igen célszerűnek is találtam.

Lehetőleg engedjük meg a méheknek a természetes rajzást. A műrajok a természetes rajokkal a versenyt kiállani nem képesek. Ezen állításom mellett a tapasztalás is érvel. Évenként kénytelen vagyok több száz műrajt képezni és tapasztaltam, hogy azokat a természetes rajok minden tekintetben felülmulják.

A dolgozó sejtek építtetésére is mindenkor nagy figyelmet fordítsunk. Hogy mily előnyös az, ha a méhek fiatal viaszépitményekben fejlődhetnek ki, azt csak az tudja megítélni, ki már tapasztalta. Akinek tehát a méhek szaporítása egyik főtörekvése, az jól teszi, ha a viaszépitményt minden 2—3-ik esztendőben megújítja.

A teletést illetőleg a vélemények igen eltérők. Egyik a meleg, másik pedig a hideg beteleletést tartja jobbnak. Itt is mindenkor legjobb az arany középut. Igen célszerű, ha csak lehetséges, az egyes családok röplyuka elé kis deszkácskát helyezni, a hideg szelek távoltartása céljából; mert a méhcsalád téli nyugalma mi sem háborgatja annyira, mint épen a hideg ártalmas szelek behatolása. Igen ajánlom a rajjal való kereskedést is. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy mindenki külföldre szállítsa rajjait, koránt sem, akad azoknak vevője édes hazánk határán belől is. A rajjal kereskedés mindenkor szép összeget hoz be.

A délmagyarországi méhek jó hírnévre tettek szert, bizonyítja ezt azon körülmény is, hogy az egyes méhtenyésztők évenként igen szép számú rajt küldenek a külföldre. Sokkal célszerűbb lenne, ha méhtenyésztőink a kénneli leölés helyett méheiket bőditő szerekkel kábítanák el és őket áruba bocsátanák. Az ilyen szegény családnak is akadna vevője.

Sajnosan kelle tapasztalnunk, hogy a méz az utóbbi években igen potomáron kelt el. A m. kir. földművelésügyi miniszterium, mely jelenleg a viaszhamisítás meggátlásával foglalkozik, sokkal jobban tenné, ha a méz értékesítését illetőleg módokat és javaslatokat hozna. A viaszkereskedők áruikat a megvevés előtt tüzetesen megvizsgálhatják, másképen áll ez a mézbevásárlásnál, itt sokszor a hamisítás még beható megvizsgálás által sem fedezhető fel.

Hogy ezen is némileg segítve legyen, ajánlom a méznek izlésünknek megfelelő italokra való feldolgozását. Én egy mázsa mézből 10 akó ecetet gyártottam, mely jóságra nézve a legkitűnőbb borocettel versenyezhet. Így egy mázsa mézet 26 frt 50 krért adtam el, mi pedig már tekintélyes bevételnek mondható.

Végül az észszerű méhtenyésztés üzése érdekében ajánlom mindenkinek, hogy a 4—5 frtos méhlokokról mondjon le. Hiszen egy olyan gazdasági ág meghonosításától, mint épen a méhtenyésztés, mindenki visszaretten, ha már az előleges beruházások is oly nagy összegekkel járnak. Az olcsóbb kaptárokkal a méhek ép oly jól tenyésznek, mint a drágább kaptárokkal. Mondjunk le tehát a drága kaptárokról és engedjük tért az olcsóbbaknak.

Báró Ambrózy Béla.

LEVELEZÉS.

Sz.-Udvarhely, aug. 15.

Folyó hó 12-én a helybeli jótékony nőegylet a Szejkefürdő helyiségében, részben a török sebesültek, részben a „Székely mivelődési és közgazdasági egylet” javára kisorsolással egybekötött táncmulatságot rendezett. Belépti jegy ára volt

* E cikket — az „Erdélyi Gazda” után — a délmagyarországi méhészegylet jeles szakközlönyéből, „A magyar méh”-ből vesszük át.
Szerk.

40 kr, sorsjegyek darabja 10 kr és egy szekéjegy személyenkint 5 kr.

A pénztárnál báró Orbán Bódogné, Kovács Jánosné és Zajzon Ferencné voltak, kik bevettek a belépti jegyek árából a felülfizetésekkel együtt 79 frt 30 krt. A jegyek beszedését Válcscsik Józsefné és Huszár Lotti vállalták el.

A sorsjegyek elárúsítására Székely Dénesné és Hickmann Nina kéretett fel, kiknek buzgó fáradozások után begyűlt a sorajegyekből 24 frt 40 kr.

A szekerek felügyelésére, melyek az említett mulatságra a vendégeket a Szejkére ki- és beszéltették, valamint a szekéjegyek kezelésére is Székely Dénes ur volt felkérve, ki az említett jegyekből beadott 13 frt 72 krt. Az összes bevétel teszen tehát 117 frt 42 krt; kiadás volt 30 frt 70 kr; maradt tiszta jövedelem 86 frt 72 kr.

Felülfizetéssel a következők váltottak jegyet: Báró Orbán Balázs egy jegyet 5 frttal. Szentiványi Kálmán három jegyet 5 frttal, 15 sorsjegyet 2 frttal. Borbáth Antal egy jegyet 5 frttal és egy szekéjegy 50 krral. Demeter Endre jegy nélkül 2 frt. Ugron Lázárné 1 frt. Kónc Lajosné 1 frt. Gálfi Ferenc 1 frt. Oláh János 1 frt. Ferenci Gyula 1 frt. Moldován János 1 frt. Vanca József egy jegyet 1 frttal. Sándor Albert egy jegyet 1 frttal. Gerich Vilmos két jegyet 1 frttal. Péterfi József egy jegyet 1 frttal. Egy vidéki egy jegyet 1 frttal. Báró Orbán Jánosné egy jegyet 1 frttal. Soó Károly egy jegyet 1 frttal. Jenei József két jegyet 1 frttal. Ugron Lajos egy jegyet 1 frttal. Gyertyánffy Albert egy jegyet 1 frttal. Pálfi Károlyné két jegyet 1 frttal. Botos Gyuláné 30 kr. László Domokos jegy nélkül 1 frt. Becsek Dániel jegy nélkül 1 frt. Etédi Gagy Elek jegy nélkül 50 kr. Borsovay V. Géza K. jegy nélkül 1 frtos tallért. Schoket Róbert egy sorsjegyért 40 krt. Biró István két sorsjegyért 50 krt és egy szekéjegyért 50 krt.

Fogatjaikat a következők voltak szivesek rendelkezés alá bocsátani: Ugron Lázárné és Kónc Lajosné ö nagyságaik; Pál Rezső, Pálfi Ferenc és Soó Károly urak; ugyszintén az omnibusz is báró Orbán Balázs fűrdőtulajdonos sziveségéből egész estig hordta a vendégeket, melynek jövedelme fedezte a zenét.

Mind a megnevezett, mind a többi résztvevők fogadják a nőegyletnek szives köszönetét.

Özv. Lakatos Jánosné, Zajzon Ferencné, r. b. elnök. egyf. jegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

Király ő felsége születése napját megelőző este városunk díszesen ki volt világítva. Ma pedig mindkét hitfelekezeti templomban ünnepélyes istentisztelettel adtunk hálát az egék urának.

Az alduai csatáról legujabb a „Kelet“ következő sürgönye:

A Balkántól délre az oroszok eddigelé 12,000 embert vésztek. Aug. 13-án Topkeny-nél a törökök az oroszokat megverték s négy ágyujokat elvették.

Ozmán pasa négy órányira közeledett Tirnovához.

Mehemed Ali Ozmán-Bazárnál áll; Szu-lejmán pedig Slivnótól a Balkánon át, Szlavarkéig nyomult előre s most Ozmán-Bazár felé tart, hogy Mehemed Alival egyesüljön. Csapatái Erasim pasa vezetése alatt Coisból, Carlovából, Coloferból s így az egész Balkánból kiverték az oroszokat.

Városunkban a székely-egyesületi közgyűléssel kapcsolatos előkészületek örvendetes buzgalommal folynak.

A székelyegylet közgyűlésének tervsorozata. Aug. 19. 1. Délélőt 10 órákor a megyeház termében a megyei székelyegylet közgyűlése: a) Elnöki megnyitó-beszéd, Ugron Gábortól. b) Felolvasás, Orbán Balásztól. c) A birtokrendezés közgazdasági és törvényhozási szempontból. Vitatárgy. d) Indítványok. 2. Délután 5 órákor a városház nagytérében Engel Gizella urhölgy, Sándor Do-

mokos ig. tanár ur, Wégler Gyula tanár ur, dr. Szabó Lajos ur, Kovács Mózes tanító ur és Bartha Miklós ur közreműködése mellett hangverseny. 3. a) Délután 7 órákor indulás a Szejkére. b) A Szejke megtekintése. c) Ismerkedési estély. Egy teríték 1 frt.

Sz. Udvarhelyt a megyei székelyegylet javára aug. 19-én tartandó hangverseny tervsorozata. 1. „Largo.“ Beethoven VII-ik szonátájából, előadja zongorán Wégler Gyula tanár ur. 2. „A szevillai borbélyból.“ Éneklí Engel Gizella urhölgy, kíséri Wégler Gyula tanár ur. 3. „Népdalok.“ Éneklí Sándor Domokos, kíséri zongorán Sándor Domokosné urnő. 4. „Felolvasás.“ Bartha Miklós urtól. 5. „Grands Variations.“ G. A. Osborne et C. de Beriot. Hegedün dr. Szabó Lajos ur, zongorán Wégler Gyula ur. 6. „A Fekete Dominóból.“ Éneklí Engel Gizella urhölgy, zongorán kíséri Wégler Gyula ur. 7. „Népdalok.“ Éneklí Kovács Mózes ur. Kezdeté d. u. 5 órákor. I-ső hely 1 frt. II-ik hely 60 kr. Állóhely 30 kr. A jövedelem az udvarhelymegyei székelyegylet javára fordítatik.

A székelyegylet nagygyűlésének tervsorozata. Aug. 20. 1. A székely mívelődési és közgazdasági egylet nagygyűlése Hájós János, m. tanácsos ur elnöklete alatt a megyeház termében. Kezddik d. e. 10 órákor, a részletes tervsorozat szerint. 2. Délután 1 órákor díszebéd Koronkay József vendéglőjében. Részvételi jegy 2 frt. 3. Délután 7 órákor a Sósfürdőn táncvigalom az udvarhelymegyei székelyegylet javára. Személyjegy 1 frt. Családjegy 2 frt 50 kr. Megjegyzés. A nők lehetnek tagok és résztvehetnek minden ünnepélyességben. Külön meghívó nem bocsátatik ki. Jegyek hangversenyre, táncvigalomra, díszebédre kaphatók Kónc András, Solymosy János gyógyszerész uraknál és Gyertyánffy Gábor ur műkereskedésében. Ugron Gábor, v. elnök. Benkő Gyula, v. jegyző.

A nagyfontosságú keleti kérdésben Udvarhelymegye népe s különösen választó-kerületem polgárai előtt nyilatkozni óhajtván, jövő szombat, azaz augusztushó 25-én délélőt 10 órákor Székely-Kereszturton, a „Korona“ vendéglőben tartandó népgyűlésre tiszteletteljesen meghívom a közönséget. Orbán Balázs, Udvarhelymegye alsó ker. országgy. képviselője.

Városunkban pedig, értesülésünk szerint, jövő vasárnap, augusztus 26-án fog népgyűlés tartatni.

Egyházmegyei közgyűlés. Az udvarhelyszéki reformált egyházmegye aug. 28. és 29-ik napjain Székely-Kereszturton képvisleti közgyűlést tart. Főbb tárgyai: 1. Felsőbb rendeletek, leiratok. 2. Az idei egyházkerületi közgyűlés 99. és 100. jk. számai alatt elrendelt, egyházkerületi képviselők választására vonatkozó szavazatok számbavétele, kihirdetése. 3. Az egyházmegyei papi és tanítói özvegy-árvagyámintézetek ügye. 4. Papi egylet szervezése. 5. Kérelmek, indítványok. A körlevél záradéka figyelmezteti az illetőket, hogy ez évi egyházkerületi közgyűlés 70. jk. szám alatti határozata értelmében iskoláinkban a tanítás szeptember első napján megkezdendő lévén, a tantermek elkészítésében, felszerelésében s minden ezzel kapcsolatos teendőkben kellő igyekezettel legyenek. Az illetők szives részvételre ajánlja a körlevél a balászfalvi egyházközség és lelkésze ügyét is.

Meghívás. Az udvarhelymegyei ált. néptanítóegylet udvarhelyjárasi fiókkörének 1877. augusztus 30-án Farkaslakán évnegyedés gyűlése lesz. egy számtani és egy beszéd- s értelemgyakorlatból való tanítással, egy számtani és egy természetrajzi értekezéssel, melyre a t. tagokat és ügybarátokat tisztelettel meghívja Zabolán, 1877. aug. 12-én: Molnár Károly, elnök.

Igazgatótanácsai intézkedés következtében a helybeli evang. reform. kollegiumban folyó hó 16-án megnyílt a tanítói póttanfolyam.

A nagyenyedi ev. ref. tanítóképezdénél a jelen évi tanképesítő vizsgálatok szeptemberhó 14-ikén kezdődőleg fognak megtartatni. Előállani szándékozik életkorukat, tanulmányait s neta-láni alkalmaztatásukat kitüntető okmányokkal felszerelt folyamódásukat (bérmentve) küldjék be alul-írt igazgatóság-hoz szeptemberhó 6-ikáig. Később jelenkezők folyamódása nem vétetik tekintetbe. A nagyenyedi ev. ref. Bethlen-főtanoda méltóságos és nagytiszteletű előjáróságának megbízásából N. Enyeden, 1877. augusztushó 6-án. Nagy Lajos id. képezde-igazgató.

A Lobogóról aug. 15-ről írják lapunknak: Fürdővendégeink kezdenek távozni. Ma is két család utazott el Segesvárra. A tegnapi este bucsuzól a fürdőházak egyikében egy koncert-formát ren-

deztek, melyben fuvola-, hegedű-, citera-játékkal, szavalattal és énekkel mulattatták egymást a vendégek. Kellemes volt hallgatni Kovács Piroska kis-asszonyt, ki szép, tiszta hanggal és meghatóban szavalt; Schmidt Ida kisasszonyt, ki két ízben is elragadóan énekelt; Kovács Tildí kisasszonyt szintén énekével. Kassay Dezső is jól fuvolázott. Szavalt még Kassay Ákos is. Végül egy férfíkar zárta be a mulatságot a marseillesi „Fegyverre!“ lelkesítő indulóval.

Szerencsés baleset. A múlt pénteken est 7-8 óra között egy kocsi fordult be sebesen a Vár-utca alsó szegletén, mikor is egy 7-8 éves kis leányt csak az isteni gondviselés mentett meg az eltaposástól. A kis leány ugyanis látván a vágatva közeledő kocsit, menekülni akart az utca szélére, de ijedtében megbotlott és elesett. A vigyázatlan kocsis — ki feltartóztathatta volna lovait — keresztülhajtott a szerencsétlen gyermekben, kinek jobb lábtérdét egyik kerék odanyomta. Szerencsére azonban a sérülés nem veszélyes és már gyógyulófélben van. Az eset bejelentetett a bíróságnak, s ajánljuk rendőrségünk figyelmébe is. Elvárjuk, hogy jövőre gondoskodni fog az ilyen vigyázatlan kocsisok szigorú megbüntetéséről és intézkedni, hogy a város között — különösen az ilyen szűk utcákban — ne hajtsanak olyan eszevesztettül; mert igen gyakran felnőt emberek is alig tudják kikerülni az ilyen rohanó kocsikat, kis gyermekeket tehát annál könnyebben eltiporhat.

Helyreigazítás. Lapunk közelebbi számában a Demeter Endre prépost és Laukó Albert tanár urakra vonatkozó közlemények tévedésből jutottak az újdonságok közé. Mert, ámbár mindkét közlemény tartalma valóság, de mind az adományszózás, mind a kinevezés ezéltt épen kerek esztendővel történt.

Szerkesztői izenetek.

B. A.-nak. Homoród-Szent-Márton. Engedelmet kérek, hogy... B. S.-nak. Szederjes. Ámbár halad, de el nem marad.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.

HIRDETMEYNEK.

SZOMBATFALVI JÓZSEF

[11] CIPÉSZ [3-] ajánlja magát mindennemű férfi-, női- és gyermek-lábbelik (cipők és eszímák) jutányos árban való elkészítésére. Elfogad megrendeléseket a vidékről is és azokat póstai utánvét mellett gyorsan teljesíti. Lakása: Sz.-Udvarhelyt, Botos-utca id. Kassai F. János házában.

Advertisement for József Szombatfalvi, a shoemaker. It lists various types of shoes and their prices, such as 'Gyári árak: f. 7, 8, 9, 10, 12, 14', 'Dugaszhozó, minden dugót...', 'Kerti feccskendők, sugár- vagy eső alakban...', 'Fénylő gépek utasítással...', 'Sodrony éteborítók talá- ra 40, 50, 60, 70, 80, 9 kr', 'GUMMI...', 'Torna-eszközök: Mászókö- telek, hágcsók, trapezok, ka- rikás trapezok...', 'Horog-halászat: Halhor- gók minőrral 10 krtól 1.50-ig...', 'Kipróbált biztonsági revolve- rek 6, 8-10 frtig, véssével 8, 10-12 frtig. Patent zsebben hord- ható Boxer-accél frt 1.', 'Kuglizó bábuk frt 2.25, Lág- num sanctum golyók 1.40- 4 frtig. Croquet-játék 10-12 krig. Szintelen hadi táveső nagy tá- voságra, 7 frt. Amer. palack-dugaszoló-gép frt 1.60.', 'Amer. kés- és olló-élesítők, az üve- get is mint gyémánt vágják 75 kr. Üvegágókarikák 60 kr. Szivarka-gép. Elegendő az al- kalmassági karikán egyszer jobb- és balfélre huzni, 70 kr. Szofista narág-csatok 20-30 krig. Ácspedon tremoló, nagy pom- pa harmonika trombita-dísz- szel 7 frt. Árverési vétel: Nagy valódi japán ószerezható legyező feny-zett résszel 35 kr. Iker-ragaszék üveg, porcelen- lán stb számúra, tűz- és víz- mentes 50 kr. Önműködő amer. egérfogó sok eg r számúra 85 kr. Kerü-kivilágítási lámpionok 15 krtól frt 1.20-ig. Legjobb időmutató, csinos svei- czi házasokak hővmérővel, férsz és nővel 3 frt. Levélbeli próba-megrendelésre ajánlja KERTÉSZ TÓDOR BUDAPESTEN, Dorotya-utca 2. szám.